

A Kaleta-ügyről újra

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 29. szám, 2020. július 17.

A múlt heti *Élet és Irodalomban* megjelent, a Kaleta-ügy egyes aspektusait elemző írásomhoz szeretnék most kiegészítést, pontosabban némi korrekciót fűzni.

A cikk kéziratának leadása után (2020. július 8., 15:16 időpontban) közzétett ügyészségi sajtónyilatkozatból derült ki számomra, és talán túlzás nélkül mondhatom, hogy mások számára is, hogy az eljárás során a bíróság nem a büntetőeljárás törvény a cikkben is hivatkozott XCIX. fejezetébe foglalt, azaz az ügyészség és a terhelt közti egyezség esetén alkalmazandó szabályok szerint kellett eljárjon. Erre már utalt pár órával korábban annak a híre is, hogy a védelem fellebbezett: ugyanis annak nem sok értelme látszott egy egyezség után, bár kicsit alaposabban utánagondolva, a védő szempontjából teljesen logikus lépés volt. (A súlyosbítási tilalom okán veszítenie nem volt mit, emiatt pedig egy ekkora „ziccer” kihagyása még akár az ügyvédi műhiba kérdését is felvetheti, amire egy ügyvéd sem vágyik, még a közvélemény esetleges felháborodása ellenére sem.) Ám a büntetőeljárás törvény rendelkezései az ügyészségi megegyezést követő helyzetre nézve annyira szűken húzzák meg a fellebbezés lehetőségeit, hogy egyszerűen nem látszott, mi lehet annak célja és jogalapja.

Az aznap délutáni ügyészségi sajtónyilatkozatból tehát az derült ki, hogy nem egyezség, hanem ún. „mértékes indítvány” alkalmazására került sor – ami lényegében ugyanúgy az ügyész és a vádlott közötti megállapodásra épül, és köti a bíróságot. Ezt erősítette meg Ibolya Tibor fővárosi főügyésznek az ATV *Egyenes beszéd* című műsorában másnap este adott interjúja is. Mindezek alapján rekonstruálhatjuk, hogy az eljárásra az új büntetőeljárás törvény C. fejezete szerinti, büntetővégzésre irányuló eljárással szembeni jogorvoslat (azaz az ügyészség által tárgyalás kérése) keretében került sor, azaz a bíróság ezen ügyészi kérelem alapján tűzött ki előkészítő ülést, amelynek során a vádlotti beismerésre vonatkozó általános szabályokat, azaz a törvény 504. §-ba foglalt előírásokat kellett alkalmaznia, az ügyészség által tett ún. „mértékes indítvány” alapján.

Mindennek következményeképpen a múlt heti cikkemben a „*Tehetett volna mást a bíróság?*” kérdésre adott válaszok a jelen üggyel kapcsolatban nem helytállóak. Ezt mindenképpen szerettem volna tisztázni, köszönöm az *ÉS* szerkesztőinek, hogy erre lehetőséget biztosítottak, és elnézést kérek mindenkitől, akit ennek következményeként akaratom ellenére és önhibámon kívül esetleg megtévesztettem.

Az alkalmazott új eljárási intézmények. A múlt heti cikkben már kitértem rá, hogy az új büntetőeljárás törvény egyik célja az eljárások gyorsítása volt, ennek egyik eszközeként láthatjuk az ott bemutatott ügyészségi egyezséget – amiről mostanra kiderült, hogy itt irreleváns. Ami viszont nem az, az az ún. büntetővégzés eszköze és az előkészítő ülés intézménye, a jelen ügyben mindkettő alkalmazásra került.

Az ún. büntetővégzés egyfajta egyszerűsített döntést jelent, olyan bűncselekmény esetén alkalmazható, amelyre a büntető törvénykönyv három évnél (beismerés esetén öt évnél) nem hosszabb szabadságvesztést ír elő, és az ügy egyszerű megítélésű. Fontos rögzíteni ugyanakkor, hogy letöltendő szabadságvesztés ilyen esetben egyáltalán nem adható. Ez alapvetően olyan eszköz, amit a kis jelentőségű és súlyú bűncselekmények esetén érdemes alkalmazni, gyors és olcsóbb, mint egy teljes értékű tárgyalás: igaz ugyan, hogy sérül a vádlott védelemhez való joga (hiszen nem védekezhet bíró előtt), de alacsonyabb a büntetés, és ha mégis elégedetlen azzal, vagy érdemben védekezne, mégis kérheti tárgyalás tartását.

Az ún. előkészítő ülés intézménye arra szolgál, hogy a vád ismertetésével még a tárgyalás megkezdése előtt világossá váljon az ügy bonyolultsága – ami lehetőséget biztosít arra, hogy a vádlott beismerhessen, ebben az esetben nem kerül sor bizonyításra, hanem a bíróságra csak a büntetés kiszabása marad (természetesen, ha a vádlott akár csak részben tagadja a vádat, akkor bizonyítani kell, és tárgyalásra kerül sor). És ekkor kerülhet elő az ún. „mértékes indítvány” alkalmazása, ami szintén újítás, és lényegében egy megállapodás az ügyész és a vádlott között (de nem ölti formális egyezség formáját), amely szerint a beismerésért cserében az ügyész a büntetés mértékére is indítványt tesz, amire az új büntetőeljárás törvény 502. § (1) bekezdése ad lehetőséget. („Ha az előkészítő ülés megtartásának nincs akadálya, az előkészítő ülés megkezdése után a bíróság felhívására az ügyész ismerteti a vád lényegét, megjelöli a vádat alátámasztó bizonyítási eszközeit és indítványt tehet a büntetés vagy intézkedés mértékére, illetve tartamára is arra az esetre, ha a terhelt az előkészítő ülésen a bűncselekmény elkövetését beismeri.”) Márpedig ebben az esetben a törvény 565. § (2) bekezdése szerint: „Ha a bíróság a bűnösséget beismerő nyilatkozatot az előkészítő ülésen fogadta el, nem szabhat ki hátrányosabb büntetést, illetve nem alkalmazhat hátrányosabb intézkedést, mint amelyet a vádirat, illetve az 502. § (1) bekezdése alapján előterjesztett indítvány tartalmaz”, tehát az ügyészi indítvány köti a bíróságot.

A kérdés újra: tehetett volna mást a bíróság? Megtehetette volna a bíróság, hogy nem fogadja el a beismerést? Nehezen, ugyanis az főszabály szerint kötelessége a törvény 504. §-ba foglalt feltételek teljesülése esetén, azaz nem dobhatja el azt, amennyiben a vádlott megértette a beismerés következményét, nem vonható kétségbe a beszámítási képessége és beismerésének önkéntessége, valamint ha a beismerő nyilatkozat egyértelmű, és az eljárás iratai alátámasztják azt. A konkrét ügyben mindegyik feltétel egyértelműen teljesülni látszik.

Fontos tisztázni, hogy akármi lehet az eljáró bíró véleménye, nem tagadhatja meg a beismerés elfogadását azon az alapon, hogy a vádlott ne „úszhassa meg olcsón”, már csak azért sem, mert a bírónak nem az a dolga, hogy ő maga képviselje a vádat, ahogy arra a múlt heti cikkben már külön is utaltam. Ez megint egy, az eljárások gyorsítása érdekében alkalmazott jogalkotói megoldás: azzal, hogy egyszerűbb ügyekben ily módon a bíróság megszabadul sok – részben felesleges – munkától, több erőforrás marad a bonyolultabb ügyekre, igaz, azon az áron, hogy ezzel ilyenkor kikerül a kezéből a büntetés kiszabás feladata. Hogy ez mennyiben jó, vagy nem jó, abban a jogalkotó feladata döntenet, a múlt heti cikkben megfogalmaztam javaslatot arra, hogy ilyen bűncselekmények esetében érdemes lenne tágabb teret engedni a bírósági mérlegelésnek.

Megtehetette ezt az ügyész? Fenntartom azt az álláspontomat is, amely szerint, ha elfogadjuk az ügyész által felvett tényállást, akkor a megszületett ítélet megfelel az irányadó jogszabályi előírásoknak és az ítélkezési gyakorlatnak.

Ám szeretném rögzíteni, hogy cikkemben a „*Tehtett volna mást a bíróság?*” résznél jelzett, a bűncselekmény esetleges minősítési kérdéseivel kapcsolatos aggályaim továbbra is fennállnak, sőt, a mértékes indítvány alkalmazása felvet egy ezzel kapcsolatos újabb problémát.

Nevezetesen azt, hogy a mértékes indítványra vonatkozó ügyészségi „belső” szabályokat megállapító 9/2018. (VI.29.) LÜ utasítás 57. § (6) bekezdése kizárja a mértékes indítvány alkalmazhatóságát abban az esetben, ha „a vád tárgyává tett bűncselekmény a bizonyítás eredményétől függően a vádban írtnál súlyosabban is minősülhet”. Márpedig, mint a múlt heti írásomban is jeleztem, az egyszerű birtoklás mellett itt jó eséllyel a fájlcsere technológiák alkalmazása okán a „hosszaférhetővé tétel” is megvalósult, ami súlyosabb minősítésű cselekmény – ám erre a rendelkezésre álló információk alapján a vádhatóság nem indítványozott bizonyítást. Ezt mindenképpen aggályosnak látom, de az ügygel kapcsolatos tények ismerete nélkül ebben a kérdésben nem lehet egyértelműen állást foglalni.

Számomra amúgy sem teljesen világos az ügyészség eljárása az ügy során. Annak hivatkozott nyilatkozata szerint elégedetlenek voltak az eredetileg büntetővégzésbe foglalt felfüggesztett szabadságvesztéssel, amit az eljáró bíróság a beismerés okán kiszabhatott, emiatt azzal szemben inkább tárgyalást kértek – majd ott az előkészítő ülésen az elismerésért cserébe belementek a felfüggesztett szabadságvesztés büntetésbe. Ennek így nem igazán sok értelme látszik, különös tekintettel arra a tényre, hogy az ügyészség egyáltalán nem volt köteles mértékes indítványt tenni.

Ráadásul a nyilatkozatba foglalt „[a]z ügyészség által a beismerés esetére tett mértékes indítvány a bíróságra nézve nem kötelező. Ha a bíróság más büntetést kíván kiszabni, tárgyalást tarthat” állítás is igen csak problémás: fentebb bemutattam, hogy de igen, a bíróságra kötelező. Emellett pedig a tény, hogy a bíróság tarthat tárgyalást, mint láttuk, csak akkor lehetséges, ha nem fogadja el a beismerést, annak viszont nem voltak adottak a törvényi feltételei, csupán amiatt pedig nem tarthat a bíróság tárgyalást, mert „más büntetést kíván kiszabni”.

Tanulságok? Úgy gondolom, hogy az ügy számos tanulságot hordoz magában, amit mindenkinek a maga módján kell feldolgoznia, beleértve saját magamat is. A múlt héten közzétett cikkben már ebből többet megemlítettem, de az eltelt időszak újabbakat is hozott.

Ezek között kiemelten fontosnak érzem a kormánypárt egyik megmondóembere által lefektetetteket, szerinte ugyanis „Kaleta Gábor ügye rávilágított arra, hogy a jelenlegi szabályozás nem mindig megfelelő, illetve elég nagy a bírói mérlegelés lehetősége”. Mondja ezt, miután ők írták a szerinte nem megfelelő jogszabályt, és mivel az ügyészség indítványa kötötte a bíróságot, „bírói mérlegelésre” (ami mellett épp érveltem a múlt heti írásomban) nem sok lehetőség volt.

Nem vagyok optimista.